

**Wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania ocen klasyfikacyjnych
z przedmiotu historia i społeczeństwo,**
wynikające z podstawy programowej i przyjętego do realizacji programu nauczania:
„Wczoraj i Dziś”. Program nauczania ogólnego historii i społeczeństwa
w klasach IV-VI szkoły podstawowej,
autor Tomasz Maćkowski, wydawnictwo „Nowa Era”.

I. Wymagania ogólne:

1. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- opanował w pełni zakres wiadomości przewidziany programem nauczania,
- sprawnie posługuje się chronologią,
- potrafi przeprowadzić analizę tekstu źródłowego, sprawnie pracuje z mapą, ilustracją i planem,
- aktywnie uczestniczy w procesie lekcyjnym,
- potrafi samodzielnie dotrzeć do różnych źródeł oraz informacji i w oparciu o nie rozszerzać swą wiedzę historyczną,
- potrafi sformułować i uzasadnić swoje stanowisko oraz na forum klasy zaprezentować wyniki swojej pracy,
- potrafi myśleć w kategoriach przyczynowo-skutkowych,
- umie powiązać problematykę historyczną z zagadnieniami z innych przedmiotów humanistycznych,
- zna i rozumie pojęcia historyczne i poprawnie się nimi posługuje,
- wzorowo prowadzi zeszyt przedmiotowy, zawsze ma odrobione zadania domowe,
- uczestniczy i odnosi sukcesy w konkursach historycznych,
- przeczytał co najmniej dwie lektury historyczne, uzgodnione z nauczycielem.

2. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował w pełni zakres wiadomości przewidziany programem nauczania,
- potrafi obliczyć upływ czasu pomiędzy datami, przyporządkować fakty datom, posługuje się osią czasu,
- potrafi uzyskać potrzebne informacje z tekstu źródłowego, mapy, planu, ilustracji,
- wykazuje się aktywnością w czasie lekcji,
- sprawnie korzysta z wskazanych przez nauczyciela źródeł informacji, samodzielnie rozwiązuje zadania i potrafi zaprezentować ich wyniki na forum klasy,
- zna i rozumie podstawowe pojęcia historyczne i poprawnie się nimi posługuje,
- potrafi uporządkować swoją wiedzę i właściwie wykorzystać,
- potrafi myśleć w kategoriach przyczynowo-skutkowych,
- jest systematyczny, obowiązkowy i pilny, wzorowo prowadzi zeszyt przedmiotowy, zawsze ma odrobione zadania domowe.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował materiał programowy w stopniu zadawalającym,
- potrafi korzystać ze wszystkich wskazanych poznanych w czasie lekcji źródeł informacji,
- potrafi obliczyć upływ czasu pomiędzy datami, przyporządkować fakty datom, posługuje się osią czasu,
- podstawowe zadania i problemy rozwiązuje samodzielnie lub w przypadku zadań trudniejszych pod kierunkiem nauczyciela,

- jest aktywny w czasie lekcji,
- poprawnie rozumie w kategoriach przyczynowo-skutkowych,
- systematycznie przygotowuje się do lekcji, poprawnie prowadzi zeszyt przedmiotowy.

4. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- opanował podstawowe elementy wiadomości programowych,
- potrafi skorzystać z podstawowych źródeł informacji,
- samodzielnie rozwiązuje typowe zadania, trudniejsze wykonuje przy pomocy nauczyciela,
- zna podstawowe pojęcia chronologiczne, z pomocą nauczyciela potrafi posługiwać się chronologią,
- w czasie lekcji wykazuje się aktywnością w stopniu zadawalającym,
- przygotowuje się do lekcji (sporadycznie jest nieprzygotowany)

5. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- posiada poważne braki w wiedzy, które jednak nie przekreślają możliwości dalszej nauki,
- potrafi przy pomocy nauczyciela wykonywać proste polecenia, wymagające zastosowania podstawowych umiejętności,
- konstruuje krótkie dwu-, trzyzdaniowe odpowiedzi.

6. Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował podstawowych wiadomości, a braki są na tyle duże, że uniemożliwiają mu kontynuację nauki,
- nawet przy pomocy nauczyciela nie jest w stanie rozwiązać zagadnienia o niewielkim stopniu trudności.

Wymagania edukacyjne dla uczniów klas czwartych

Rozdział I „Ja i moja Ojczyzna”.

1. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- potrafi dokonać analizy tekstu „Mazurka Dąbrowskiego” i wyjaśnić zwroty i nazwiska;
- potrafi omówić na przykładach pochodzenie nazwisk,
- potrafi porównać strukturę narodowościową Polski przedwojennej i współczesnej,

2. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- wie, czym jest rodzina niepełna i w jaki sposób ona powstaje;
- objaśnia, dlaczego wybrane dzieła sztuki i architektury są ważną częścią naszej kultury narodowej;
- wymienia wydarzenia, na pamiątkę których ustanowiono święta państwowe;
- rozumie, dlaczego powinno się okazywać szacunek symbolom narodowym;
- omawia różnice między szkołą dawną a współczesną;
- analizuje, w jaki sposób mniejszości narodowe i etniczne mogą zachować swoją odrębność;
- opisuje kulturę i tradycje wybranej mniejszości narodowej bądź etnicznej żyjącej w Polsce.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- wyjaśnia znaczenie terminów: *rodzina dwupokoleniowa*, *rodzina wielopokoleniowa*;
- zna sposoby zaspokajania ludzkich potrzeb;
- wyjaśnia znaczenie terminów: *rada pedagogiczna*, *rada szkoły*, *rada samorządu uczniowskiego*;
- omawia sposoby okazywania patriotyzmu w czasie wojny i w okresie pokoju;
- zna sposoby zdobywania wiedzy o historii małej ojczyzny;
- wyjaśnia, co świadczy o tym, że Polacy należą do jednego narodu;
- podaje przykłady dzieł sztuki i architektury, które należą do polskiego dziedzictwa narodowego;
- wylicza prawa przysługujące mniejszościom narodowym i etnicznym w Polsce ;
- wie, gdzie znajdują się główne skupiska Polaków na świecie;
- omawia zalety i wady rodziny współczesnej oraz rodziny wielopokoleniowej ;
- ocenia, które prawa i obowiązki uczniów są najważniejsze.

4. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- wie, na czym polega odmienność każdego człowieka,
- potrafi wymienić ludzkie potrzeby,
- potrafi opisać prawa i obowiązki poszczególnych członków rodziny,
- zna statut szkoły i strukturę władz szkolnych,
- zna korzyści płynące z tolerancji,
- potrafi przedstawić sposoby rozwiązywania konfliktów,

- zna znaczenie terminów: *ojczyzna, mała ojczyzna, naród, patriotyzm, patriotyzm lokalny, herb; Rzeczpospolita Polska, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna, Polonia;*
- potrafi wyjaśnić symbolikę barw narodowych i pochodzenie hymnu Polski;
- zna podstawowe informacje, dotyczące swojej „małej Ojczyzny”;
- potrafi opisać regiony Polski;

5. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- przedstawia rolę rodziny w życiu człowieka;
- zna osoby, które wchodzi w skład społeczności szkolnej;
- zna swoje prawa i obowiązki;
- zna pojęcie tolerancji;
- potrafi wytłumaczyć pochodzenie nazwy Polska,
- zna daty najważniejszych świąt państwowych,
- zna polskie symbole narodowe i najważniejsze miejsca pamięci,
- potrafi wymienić regiony Polski i odnaleźć je na mapie,
- zna tekst hymnu Polski.

Rozdział II: „Z historią na ty”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia, czym zajmuje się historia;
- odróżnia przeszłość od teraźniejszości i przyszłości;
- wie, czym są źródła historyczne, i podaje ich przykłady;

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- zna sposoby badania wydarzeń z przeszłości przez historyków
- wyjaśnia znaczenie terminów: *zabytek, muzeum, archiwum, skansen, ród, archeolog, pamiątka rodzinna, genealogia, drzewo genealogiczne;*
- odróżnia postacie historyczne od bohaterów baśniowych i legendarnych;
- kwalifikuje różne źródła historyczne zgodnie z podziałem na źródła materialne (pisane, niepisane) i niematerialne;
- odczytuje informacje o przodkach na podstawie poszczególnych pamiątek rodzinnych.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- wskazuje przyczynę i skutek wydarzenia historycznego oraz określa ich wzajemną relację;
- podaje przykłady źródeł materialnych i niematerialnych;
- charakteryzuje archeologię jako naukę pomocniczą historii;
- zna zadania historyka;
- wymienia przykłady bohaterów baśni i legend;
- wymienia informacje, jakie można zdobyć na podstawie poszczególnych źródeł historycznych;
- zna sposoby badania wiarygodności źródeł historycznych;
- potrafi na wybranych przykładach zaprezentować myślenie przyczynowo-skutkowe;
- potrafi zaplanować wycieczkę prezentującą najważniejsze miejsca i obiekty w najbliższej okolicy.

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- wymienia filmy i książki o tematyce historycznej;
- rozpoznaje znak *Zabytek chroniony prawem* i wie, co on oznacza;
- przedstawia na przykładzie przenikanie się faktów historycznych z legendą;
- ocenia, jakie znaczenie dla współczesnej nauki mają odkrycia archeologiczne
- uzasadnia, dlaczego należy dbać o źródła historyczne i chronić obiekty zabytkowe
- na podstawie pamiątek po przodkach formułuje wnioski dotyczące historii rodziny;
- tłumaczy, dlaczego pamiątki rodzinne należy otaczać szczególną troską;
- tworzy drzewo genealogiczne własnej rodziny.

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- potrafi opisać postać św. Mikołaja, biskupa Miry;
- potrafi opisać postać Henryka Schliemanna;
- wskazuje przebieg, przyczyny i skutki wybranych wydarzeń historycznych.

Rozdział III: „Czas i mapa w historii”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- rozumie znaczenie terminów: *chronologia, data, era, rok, wiek, tysiąclecie, epoka historyczna, okres przed naszą erą i naszej ery*;
- wyjaśnia znaczenie terminów: *mapa, plan, legenda mapy*;
- oblicza upływ czasu między poszczególnymi wydarzeniami, ustala wiek, w którym miało miejsce dane wydarzenie;
- zna cyfry rzymskie.

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- określa datę danego wydarzenia, używając określeń *I połowa* lub *II połowa danego wieku*
- odczytuje z mapy podstawowe informacje
- porządkuje daty na linii chronologicznej;
- wymienia epoki historyczne oraz podaje ich daty graniczne;
- posługuje się cyframi rzymskimi i arabskimi w celu oznaczania jednostek czasu;

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- porządkuje wydarzenia w kolejności chronologicznej;
- umieszcza daty i wydarzenia na osi czasu;
- układa chronologicznie epoki: starożytność, średniowiecze, nowożytność i współczesność;
- odczytuje informacje z osi czasu i zaznacza na niej daty wydarzeń;
- interpretuje mapę historyczną, korzystając z symboli umieszczonych w legendzie.
- rozumie, że daty graniczne poszczególnych epok mają charakter umowny;
- odróżnia mapę od planu.

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- opisuje, jak dawniej wyglądały mapy, i na tej podstawie określa, jakie wyobrażenie o świecie mieli ludzie w przeszłości;
- - krótko charakteryzuje poszczególne epoki historyczne;
- rozumie, jaką rolę odgrywa mapa w poznawaniu przyczyn i przebiegu wydarzeń historycznych;
- wie, czym zajmuje się kartografia;
- wskazuje wydarzenia, które oznaczają początek i koniec poszczególnych epok historycznych;
- zna przyczyny powstawania kronik i dostrzega w nich źródło ważnych informacji.

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- wyjaśnia różnice w określaniu dat za pomocą kalendarzy juliańskiego i gregoriańskiego;
- omawia pochodzenie polskich nazw miesięcy.
-

Rozdział IV:” Z najdawniejszych dziejów”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia znaczenie wynalazku pisma dla wspólnoty ludzkiej;
- przedstawia podział ludności starożytnego Egiptu na warstwy społeczne;
- rozumie znaczenie terminów: *pismo obrazkowe*, *klinowe* i *alfabetyczne*;

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- charakteryzuje pismo obrazkowe, klinowe i alfabetyczne, a także wskazuje różnice między nimi;
- umieszcza na linii chronologicznej przybliżone daty wynalezienia pisma i powstania pierwszego pisma alfabetycznego;
- wymienia materiały pisarskie, których używano od starożytności.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność rozpalania ognia zmieniła życie ludzi;
- tłumaczy, jak mieszkali i czym żywili się ludzie pierwotni;
- odnajduje na mapie Mezopotamię, Tygrys Eufkrat, Nil i Egipt;
- nazywa najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii;
- tłumaczy, w jaki sposób zorganizowane było państwo faraonów;

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- opisuje życie ludzi pierwotnych oraz charakteryzuje zajęcia tworzących ją mężczyzn i kobiet;
- wskazuje, na czym polega różnica między koczowniczym a osiadłym trybem życia;
- wyjaśnia, co umożliwiło człowiekowi zmianę trybu życia z koczowniczego na osiadły;
- wymienia pierwsze narzędzia i rodzaje broni oraz określa, z czego były wykonane;

- określa, dlaczego wynalezienie pisma miało przełomowe znaczenie dla rozwoju cywilizacji; przedstawia ewolucję materiałów pisarskich.
- tłumaczy, czym są piktogramy i w jakim celu stosuje się je współcześnie.

6. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- ocenia znaczenie odkrycia grobowca faraona Tutenchamona dla współczesnej nauki wskazuje różnice między stosowanymi dawniej i obecnie sposobami wytopu żelaza
- ocenia, który tryb życia człowieka – koczowniczy czy osiadły – był korzystniejszy dla praludzi
- podaje najważniejsze fakty z życia faraona Ramzesa II.

Rozdział V: „W starożytnej Grecji”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wskazuje na mapie starożytną Grecję;
- zna pojęcia: teatr, igrzyska, mity, bogowie greccy, Ateny, Sparta;
- opisuje wygląd teatru.

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- opisuje na przykładzie starożytnych Aten wygląd greckiej polis;
- wymienia najważniejsze zajęcia Greków;
- odnajduje Ateny na mapie starożytnej Grecji;
- tłumaczy, czym różniła się tragedia od komedii;
- nazywa najważniejszych greckich bogów; opowiada, jak Grecy wyobrażali sobie bogów;
- - tłumaczy znaczenie terminu *demokracja*
- wyjaśnia znaczenie terminów: *Hellada, Hellenowie, wielka kolonizacja, kolonia, Akropol, agora, polis.*

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- wyjaśnia, czym były mity i jaką rolę odgrywały w życiu Greków;
- wyjaśnia, na czym polegała demokracja ateńska;
- opisuje przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich;
- wyjaśnia, czym były Wielkie Dionizje;
- wymienia rodzaje sztuk granych w greckim teatrze (tragedia, komedia);
- wie, jakimi dziedzinami życia opiekowali się poszczególni bogowie greccy oraz jakie były ich atrybuty;
- wie, kim był Homer;
- tłumaczy, jaka była rola sportu w życiu starożytnych Greków;

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi;
- porównuje teatr starożytny i współczesny;
- porównuje system demokracji ateńskiej i współczesnej;

- przedstawia poglądy Sokratesa, Platona i Arystotelesa;
- wyjaśnia, co oznaczają wyrażenia: *koń trojański*, *pięta Achillesa* i *stajnia Augiasza*;
- opowiada co najmniej jeden mit grecki;
- rozumie, dlaczego dramaty antycznych twórców są wystawiane współcześnie;
- przedstawia genezę teatru;
- - podaje imiona najważniejszych tragedio- i komediopisarzy greckich (Sofokles, Arystofanes, Eurypides);

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- uzasadnia, jakie są korzenie kulturalne współczesnej Europy;
- porównuje mechanizmy działania demokracji;
- rozumie pojęcia demokracja pośrednia i bezpośrednia.

Rozdział VI: „W starożytnym Rzymie”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wskazuje na mapie Italię i Rzym;
- prezentuje najważniejsze osiągnięcia Rzymian;
- opisuje korzenie chrześcijaństwa i jego rozprzestrzenienie się w czasach starożytnych.

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
 - - podaje rok założenia Rzymu opisanego w legendzie;
 - wyjaśnia, w jakim celu starożytni Rzymianie budowali drogi i wodociągi;
 - - podaje najważniejsze zasady nauki Jezusa z Nazaretu;
 - zna przyczyny prześladowań chrześcijan w państwie rzymskim;
- opisuje wyposażenie rzymskiego legionisty;
- prezentuje najważniejsze osiągnięcia Rzymian;
 - omawia różnice między republiką a cesarstwem;
 - wymienia zasługi Rzymian w dziedzinie architektury i budownictwa, używając terminów: *Forum Romanum*, *Panteon*, *Koloseum*, *akwedukty*, *drogi*, *łuki triumfalne*, *termy*.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- rozpoznaje na ilustracjach budowle wznoszone przez starożytnych Rzymian: akwedukty, łuki triumfalne, amfiteatry
- objaśnia, w jaki sposób budowano drogi w starożytnym Rzymie
- wymienia osiągnięcia starożytnych Rzymian, z których korzystamy współcześnie;
- nazywa poszczególne elementy stroju i uzbrojenia rzymskiego legionisty
- wymienia grupy tworzące społeczeństwo starożytnego Rzymu
- wie, że państwo rzymskie najpierw było królestwem, następnie republiką, a na końcu – cesarstwem
- zna legendarne początki Rzymu.

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej;

- opowiada, w jaki sposób powstało Imperium Rzymskie;
- omawia genezę chrześcijańskich symboli
- wymienia różne odłamy chrześcijaństwa
- charakteryzuje różne typy ustroju państwa rzymskiego: królestwo, republikę, cesarstwo.

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- wyjaśnia, co znaczy powiedzenie: „Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu”;
- tłumaczy, jakie znaczenie miało prawo rzymskie w starożytności i jaką rolę odgrywa współcześnie;
- omawia główne założenia religii chrześcijańskiej i jej związki z wielkimi religiami monoteistycznymi
- określa znaczenie szlaku bursztynowego dla starożytnych Rzymian
- ocenia dokonania Juliusza Cezara.

III. Wymagania szczegółowe dla uczniów klasy piątej.

Rozdział I: „Polska Piastów”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- opowiada legendę o początkach państwa polskiego
- odczytuje z mapy zamieszczonej w podręczniku nazwy najważniejszych plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie w X w.
- opisuje polskie godło
- zaznacza na osi czasu datę chrztu Polski
- przedstawia, kim byli Mieszko I i Dobrawa
- opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego,
- opisuje panowanie Mieszka I i Kazimierza Wielkiego.

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- wymienia narzędzia rolnicze używane przez Słowian;
- opisuje wygląd słowiańskiego grodu na podstawie ilustracji z podręcznika
- podaje, kto zamieszkiwał średniowieczne Gniezno
- określa okoliczności, w jakich doszło do chrztu Polski
- zaznacza na osi czasu daty śmierci św. Wojciecha, zjazdu gnieźnieńskiego oraz koronacji Bolesława Chrobrego
- przedstawia, kim byli Bolesław Chrobry, św. Wojciech i Otton III
- wyjaśnia znaczenie terminów: relikwie, koronacja
- ocenia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego w historii państwa polskiego
- zna daty: 966 r., 1000 r., 1025 r.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- charakteryzuje wierzenia mieszkańców ziem polskich przed przyjęciem chrztu przez Mieszka I
- wyjaśnia, na czym polegał słowiański obrzęd postrzyżyn
- opowiada o powstaniu państwa polskiego
- zaznacza na osi czasu daty śmierci św. Wojciecha, zjazdu gnieźnieńskiego oraz koronacji Bolesława Chrobrego
- przedstawia, kim byli Bolesław Chrobry, św. Wojciech i Otton III

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- wskazuje na osi czasu daty utworzenia pierwszego biskupstwa na ziemiach polskich oraz śmierci Mieszka I;
- określa, jaką rolę pełnili duchowni w państwie Mieszka I ;
- tłumaczy, dlaczego chrzest w 966 r. miał kluczowe znaczenie w historii państwa polskiego ;
- odszukuje potrzebne informacje w tekście źródłowym ;
- opowiada o misji św. Wojciecha;
- opisuje przebieg zjazdu gnieźnieńskiego na podstawie tekstu źródłowego;

- ocenia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego w historii państwa polskiego.

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- podaje imiona i nazwiska autorów średniowiecznych kronik zawierających legendy o początkach państwa polskiego;
- porównuje przebieg współczesnych granic Polski z zasięgiem panowania Mieszka I, korzystając z mapy zamieszczonej w podręczniku oraz z aktualnej mapy politycznej Europy

Rozdział II: „Społeczeństwo średniowieczne”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- opisuje klasztor średniowieczny
- zna postać Franciszka z Asyżu

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- wie, kim byli św. Franciszek z Asyżu i Zawisza Czarny
- wyjaśnia znaczenie terminów: *duchowieństwo, styl romański, styl gotycki, katedra, witraż, sklepienie, rozeta, skryptorium, miniatura, kopista, reguła zakonna;*
- opisuje na podstawie ilustracji z podręcznika architekturę kościołów romańskich i gotyckich;
- odróżnia budynki wzniesione w stylu romańskim od budowli w stylu gotyckim;
- wyjaśnia znaczenie terminów: *rycerz, paż, giermek, pasowanie;*
- określa funkcję, jaką pełniły zamki w średniowieczu
- wymienia cechy idealnego rycerza
- wyjaśnia znaczenie terminów: *mieszczanin, rzemieślnik, kupiec, samorząd miejski*
- opowiada o średniowiecznym mieście i jego mieszkańcach
- tłumaczy, na czym polegała praca chłopów.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- omawia przebieg procesu lokacji wsi;
- przedstawia, jak zmieniały się metody produkcyjne wykorzystywane w średniowiecznym rolnictwie;
- tłumaczy, na czym polegały turnieje rycerskie, wymienia elementy kultury rycerskiej i dworskiej.

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- podaje przykłady zawodów rzemieślniczych uprawianych w średniowieczu;
- tłumaczy, jaką rolę odgrywali w średniowiecznym mieście burmistrz i członkowie ławy miejskiej;
- porównuje styl romański i styl gotycki wskazuje na fotografiach przyporę, portal, sklepienie, rozetę i portal.

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- porównuje wieś średniowieczną ze wsią współczesną;
- wyjaśnia pochodzenie nazw współczesnych ulic, np. *Szewska, Garncarska, Tkacka*;
- podaje przykłady miejsc w Polsce, w których znajduje się zamek wzniesiony w średniowieczu bądź ruiny tego typu budowli
- wyjaśnia, jaką rolę w sztuce średniowiecznej odgrywała tematyka religijna
- omawia znaczenie związku frazeologicznego *benedyktyńska praca* oraz tłumaczy, skąd wywodzi się to sformułowanie.

Rozdział III: „Polska i Krzyżacy”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- zna datę bitwy pod Grunwaldem;
- potrafi wytłumaczyć, dlaczego Kazimierzowi Wielkiemu nadano taki przydomek;
- wymienia zasługi Jadwigi dla kultury Polski;

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- przedstawia okoliczności objęcia polskiego tronu przez Jadwigę;
- wyjaśnia sens powiedzenia „Kazimierz Wielki zastał Polskę drewnianą a zostawił murowaną”;
- umieszcza na linii chronologicznej daty: koronacji Kazimierza Wielkiego, założenia Akademii Krakowskiej, wygaśnięcia dynastii Piastów w państwie polskim;
- wskazuje na mapie Kraków oraz obszar Królestwa Polskiego za panowania Kazimierza Wielkiego;
- podaje przyczyny i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- - pokazuje na mapie terytorium państwa zakonu krzyżackiego oraz Malbork;
- ocenia, czy ostatniemu władcy z dynastii Piastów słusznie nadano przydomek *Wielki*;
- umieszcza na linii chronologicznej daty: zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie, bitwy pod Grunwaldem, podpisania I i II pokoju toruńskiego;
- podaje przyczyny i skutki zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie;
- omawia przebieg bitwy pod Grunwaldem;
- wymienia najważniejsze dokonania Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- tłumaczy znaczenie odzyskania Pomorza Gdańskiego;
- omawia politykę wewnętrzną i zewnętrzną Kazimierza Wielkiego;
- wymienia czynniki, które umożliwiły ponowne scalenie ziem polskich;
- - wyjaśnia znaczenie terminu *unia*;
- - wyjaśnia znaczenie terminów: *Prusy, zakon krzyżacki, wielki mistrz*;
- wskazuje na mapie dzielnice należące do Królestwa Polskiego w chwili śmierci Władysława Łokietka

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- - wie, dlaczego Konrad Mazowiecki sprowadził Krzyżaków do Polski;
- - wie, jakie skutki przyniosła Polsce utrata Pomorza Gdańskiego;
- wymienia nazwy obszarów współczesnej Polski, na których można znaleźć ślady obecności Krzyżaków;
- ocenia politykę prowadzoną przez Krzyżaków oraz ich działalność na podbitych terenach

Rozdział IV: „Europejczycy odkrywają świat”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- rozumie znaczenie wyprawy Kolumba dla świata;
- tłumaczy na czym polegało znaczenie odkrycia Mikołaja Kopernika;
- zaznacza na osi datę odkrycia Ameryki;
- pokazuje na mapie trasę wyprawy Kolumba;

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- opowiada o życiu Mikołaja Kopernika;
- opowiada o wydarzeniach roku 1492;
- wyjaśnia znaczenie terminów: *karawela*, *Nowy Świat*, *Indianie*, *broń palna*, *konkwistador*;
- podaje przyczyny i skutki odkryć geograficznych.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- - zna najważniejsze dokonania Bartłomieja Diaza, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana;
- wie, dlaczego Leonardo da Vinci jest jedną z najważniejszych postaci renesansu;
- wyjaśnia znaczenie terminów renesans i humanizm
- wskazuje na mapie lądy odkryte w XV i XVI wieku przez Europejczyków oraz trasy wypraw odkrywczych podjętych przez Bartłomieja Diaza, Vasco da Gamę i Ferdynanda Magellana
- wyjaśnia, dlaczego Kolumb nazwał mieszkańców Ameryki Indianami;
- - omawia różnice w postrzeganiu ludzkiego życia w średniowieczu i renesansie;
- rozpoznaje charakterystyczne cechy budowli renesansowych;

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- tłumaczy, jaki wpływ miały odkrycia geograficzne na wyobrażenia ludzi o świecie;
- charakteryzuje życie na statku w XV wieku;
- opisuje wygląd XV-wiecznego okrętu;
- tłumaczy na podstawie tekstu źródłowego, w jaki sposób Krzysztof Kolumb zdobył zaufanie Indian;
- podaje przykłady najważniejszych dzieł renesansowych;
- - rozumie myśl Terencjusza: *Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce*;
- - zna datę wynalezienia ruchomej czcionki przez Jana Gutenberga.

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- wie, kim byli Hernan Cortez i Francisco Pizarro;
- zna teorie dotyczące tego, kto dotarł do Ameryki przed 1492 rokiem;
- ocenia znaczenie wypraw odkrywczych dla Europejczyków i ludów zamieszkujących Amerykę;
- formułuje wnioski dotyczące niewolnictwa.

Rozdział V: „W Rzeczypospolitej szlacheckiej”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- - wyjaśnia znaczenie terminów: *dwór, paż, komnata, arras*;
- podaje najważniejsze postanowienia unii lubelskiej;
- zna datę pierwszej wolnej elekcji;
- rozumie znaczenie terminu *potop szwedzki*;
- pokazuje na mapie państwa, z którymi Rzeczypospolita prowadziła wojny w XVII wieku

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- wyjaśnia, jakie znaczenie miała obrona klasztoru na Jasnej Górze dla Polaków walczących z najeźdźcą podczas potopu szwedzkiego;
- omawia przebieg wolnej elekcji;
- ocenia znaczenie unii lubelskiej;
- opisuje strój szlachecki;
- opisuje elementy dworku szlacheckiego;
- ocenia znaczenie hołdu pruskiego, potrafi opowiedzieć jego przebieg;
- zna przyczyny kryzysu państwa polskiego.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- zna datę hołdu pruskiego;
- omawia zasługi ostatnich Jagiellonów dla rozwoju kultury polskiej;
- wie, na czym polegała uprzywilejowana pozycja szlachty w Rzeczypospolitej;
- tłumaczy, jaką rolę pełnił Gdańsk w XVI-wiecznym handlu zbożem;
- wymienia przywileje szlacheckie ograniczające wolność osobistą chłopów;
- wymienia narodowości żyjące na terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- zna prawa, które konfederacja warszawska gwarantowała szlachcie;
- tłumaczy, czym była reformacja;
- wie, dlaczego Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego uznaje się za bohaterów narodowych;
- podaje najważniejsze przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich i polsko-tureckich w XVII wieku;
- wie, dlaczego Mikołaj Rej i Jan Kochanowski należą do najważniejszych twórców w historii literatury polskiej;

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- podaje przykłady budowli renesansowych w Polsce;
- wyjaśnia, w jaki sposób obradował sejm walny;
- dostrzega wpływ nadawania szlachcie kolejnych przywilejów na pozycję tej grupy w państwie oraz osłabienie władzy królewskiej;
- zna datę zatwierdzenia uchwały nihil novi;
- wie, na czym polegała tolerancja religijna w XVI-wiecznej Rzeczypospolitej;
- wyjaśnia znaczenie terminów: *elekcja, pole elekcyjne, koronacja*;
- tłumaczy, na czym polegała zasada liberum veto;
- zna główne przyczyny i skutki wojen polsko-moskiewskich w XVII stuleciu;
- porównuje sejm walny z dzisiejszym parlamentem;
- porównuje postanowienia uni w Krewie z lubelską;
- - porównuje wygląd świątyń poszczególnych grup wyznaniowych zamieszkujących obszar dawnej Rzeczypospolitej.

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- wymienia nazwy współczesnych państw, które leżą na terytorium dawnej Rzeczypospolitej,
- podaje przykłady dzieł nawiązujących do wydarzeń XVI- i XVII-wiecznej historii Rzeczypospolitej,
- porównuje sejm walny ze współczesnym polskim parlamentem,
- opisuje przebieg spławu wiślanego,
- porównuje na przykładzie Gdańska funkcjonowanie portów morskich w XVI oraz w XXI wieku.

Rozdział VI: ‘Upadek Rzeczypospolitej’.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- zna daty: elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego na króla Polski, Trzech rozbiorów Polski, utworzenia Komisji Edukacji Narodowej, obrad Sejmu Wielkiego, uchwalenia Konstytucji 3 maja, wojny prowadzonej w obronie konstytucji, powstania kościuszkowskiego,
- wie, czym były obiady czwartkowe,
- wie, kim był Stanisław August Poniatowski, Tadeusz Kościuszko,
- wyjaśnia znaczenie terminów: barok, oświecenie, klasycyzm,
- umieszcza na osi czasu daty najważniejszych wydarzeń okresu XVIII wieku
- wskazuje na mapie ziemie utracone przez Rzeczypospolitą w wyniku I,II i III rozbioru

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- wie, kto uczestniczył w obiadach czwartkowych,
- wie, dlaczego dzień 14 października obchodzony jest jako Dzień Edukacji Narodowej,
- wie, dlaczego sejm obradujący w latach 1788-1792 określa się jako Sejm Wielki lub Sejm Czteroletni,
- wyjaśnia znaczenie terminu konstytucja,
- wymienia najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja,

- Wymienia charakterystyczne cechy sztuki barokowej i klasycystycznej,
- wymienia najważniejsze wynalazki epoki oświecenia
- wymienia najważniejsze reformy Sejmu Wielki

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- wie, kim byli kosynierzy;
- wyjaśnia, dlaczego Ignacy Krasicki zaliczany jest do czołowych postaci polskiej kultury XVIII wieku,
- przedstawia postulaty konfederatów barskich,
- wymienia przyczyny i skutki uchwalenia Konstytucji 3 maja,
- wie kim byli Stanisław Małachowski i Hugo Kołłątaj,
- omawia przyczyny i skutki III rozbioru Polski,
- wymienia reformy wprowadzone w polskim systemie oświaty za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego,
- opowiada o wydarzeniach, które rozegrały się podczas powstania kościuszkowskiego,

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- omawia okoliczności, w jakich zawiązano konfederację targowicką, wymienia jej następstwa,
- opisuje okoliczności ustanowienia przez Stanisława Augusta Poniatowskiego Orderu Virtuti Militari,
- wyjaśnia, dlaczego rocznica uchwalenia Konstytucji 3 maja jest obecnie świętem narodowym,
- podaje przykłady budowli barokowych i klasycystycznych z uwzględnieniem regionu, w którym mieszka,
- wie, jakie funkcje pełniła sztuka barokowa w Kościele katolickim,
- tłumaczy, jakie znaczenie dla Rzeczypospolitej miało utworzenie Komisji Edukacji Narodowej,
- opisuje przebieg powstania kościuszkowskiego,
- wyjaśnia, dlaczego Tadeusz Kościuszko wydał uniwersał połaniecki,
- porównuje sztukę barokową z klasycystyczną oraz wskazuje różnice między stylem renesansowych i barokowym w architekturze

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę bardzo dobrą i dodatkowo:
- opisuje dokonania Tadeusza Kościuszki przed wybuchem powstania w 1794 roku,
- zna dzieła sztuki nawiązujące do wydarzeń z XVIII-wiecznej historii Rzeczypospolitej,
- dostrzega i omawia związek między wykształceniem obywateli, a ich poczuciem odpowiedzialności za państwo,
- ocenia decyzję króla Stanisława Augusta Poniatowskiego o przystąpieniu do konfederacji targowickiej,
- opowiada o losach Tadeusza Kościuszki po roku 1794, ocenia dokonania Tadeusza Kościuszki,
- tłumaczy, co spowodowało ożywiony rozwój nauki w epoce oświecenia,
- ocenia dokonania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego.

IV. Wymagania edukacyjne dla klasy szóstej.

Rozdział I: „Walka o niepodległą Rzeczpospolitą”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wie, że „Mazurek Dąbrowskiego” jest jednym z polskich symboli narodowych;
- podaje datę wybuchu powstania listopadowego podaje datę wybuchu powstania styczniowego i określa czas trwania tego zrywu;
- przedstawia cele, jakie przyświecały powstańcom listopadowym i styczniowym
- zaznacza na osi czasu daty: 1795, 1797, 1807.

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- wymienia wydarzenia z historii Polski, do których nawiązuje tekst „Mazurka Dąbrowskiego”;
- wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja, emigracja;
- wyjaśnia znaczenie terminów: represje, konfiskata;
- wie, czym była Wielka Emigracja;
- podaje przykłady represji zastosowanych wobec Polaków po klęsce powstań narodowych;
- tłumaczy, na czym polegała walka partyzancka;
- wymienia przyczyny i skutki powstania listopadowego.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- rozumie, w jakim celu powstały Legiony Polskie;
- zna najważniejsze wydarzenia z okresu wojny polsko-rosyjskiej w 1831 roku;
- wyjaśnia znaczenie terminów: manifestacja, branka, katorga;
- wymienia przyczyny manifestacji patriotycznych Polaków w 1861 roku;
- wie, kim był Romuald Traugutt;
- określa, dlaczego powstanie listopadowe zakończyło się klęską;
- opowiada o represjach stosowanych wobec Polaków przez władze carskie po upadku powstań narodowych;
- charakteryzuje sposób walki w czasie powstania styczniowego.

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- wie, czym była rewolucja francuska;
- prezentuje postać Napoleona Bonaparte;
- wie, jak zmieniały się granice Księstwa Warszawskiego;
- opowiada o zasługach księcia Józefa Poniatowskiego;
- tłumaczy, jakie decyzje dotyczące ziem polskich podjęto na kongresie wiedeńskim;
- wymienia miejsca najważniejszych bitew stoczonych podczas powstania listopadowego;
- wyjaśnia znaczenie terminów: romantyzm, emisariusz;
- wie, co wydarzyło się w Europie w 1848 roku;
- tłumaczy na podstawie tekstu źródłowego, na czym polegała rola gen. Jana Henryka Dąbrowskiego w tworzeniu Legionów Polskich;
- opowiada o funkcjonowaniu państwa podziemnego w okresie powstania styczniowego;

- wskazuje na mapie obszary, na których podczas powstania styczniowego toczyły się walki partyzanckie;
- porównuje powstanie listopadowe ze styczniowym.

6. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę bardzo dobrą i dodatkowo:
- omawia teorie na temat przyczyny śmierci Napoleona Bonaparte;
- tłumaczy, dlaczego Dzień Podchorążego przypada 29 listopada;
- wymienia elementy narodowe w umundurowaniu polskich legionistów
- ocenia, czy decyzja o zorganizowaniu powstania listopadowego była słuszna;
- rozpoznaje najważniejsze cechy utworów romantycznych.

Rozdział II: „Pod zaborami”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia znaczenie terminów: rusyfikacja, germanizacja ;
- omawia zasługi Bolesława Prusa, Henryka Sienkiewicza, Stanisława Wyspiańskiego, Jana Matejki, Stanisława Moniuszki oraz Heleny Modrzejewskiej dla rozwoju polskiej kultury.

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja przemysłowa, fabryka, manufaktura, maszyna parowa, kolej żelazna, statek parowy, silnik elektryczny, telegraf;
- wymienia dokonania Marii Skłodowskiej-Curie;
- opowiada na podstawie tekstu źródłowego o prześladowaniach polskich uczniów w zaborze rosyjskim;
- pokazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione miasta na ziemiach polskich
- opisuje warunki pracy w XIX-wiecznej fabryce.

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- tłumaczy, czym były rugi pruskie;
- wie, jaką rolę odegrał Michał Drzymała w walce z germanizacją;
- wie, w jaki sposób XIX-wieczni robotnicy walczyli o swoje prawa;
- omawia zasługi Ignacego Łukasiewicza dla rozwoju polskiego przemysłu naftowego;
- omawia na podstawie zebranych informacji rozwój polskiej kultury pod zaborami;
- wyjaśnia, na czym polega symboliczne znaczenie postawy Michała Drzymały oraz strajku dzieci we Wrześni;
- wymienia przyczyny i skutki zastosowania maszyny parowej w przemyśle i transporcie;
- omawia proces uprzemysłowienia w XIX wieku rozróżnia emigrację polityczną i zarobkową;
- charakteryzuje życie w mieście pod koniec XIX stulecia.

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:

- wymienia sposoby walki Polaków z germanizacją i rusyfikacją;
- zna zasługi Hipolita Cegielskiego dla rozwoju gospodarczego ziem polskich w XIX wieku;
- podaje daty: otwarcia pierwszej linii kolejowej, skonstruowania telefonu przez Aleksandra Grahama Bella, wynalezienia żarówki przez Tomasza Edisona;
- wymienia odkrycia dokonane przez Ludwika Pasteura i Wilhelma Roentgena;
- porównuje współczesne szkoły z tymi działającymi pod zaborami;
- porównuje sposoby podróżowania w XIX i XXI wieku;
- ocenia, które spośród XIX- wiecznych wynalazków wywarły największy wpływ na życie mieszkańców miast.

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę bardzo dobrą i dodatkowo:;
- charakteryzuje sytuację Polaków w poszczególnych zaborach;
- przedstawia znaczenie Łodzi we współczesnej Polsce;
- opowiada o życiu i osiągnięciach Marii Skłodowskiej-Curie.

Rozdział III: „Odrodzenie państwa polskiego”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- podaje daty wybuchu I wojny światowej i jej zakończenia;
- omawia zasługi postaci, które przyczyniły się do odzyskania przez Polskę niepodległości: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego;
- wskazuje, które wydarzenie z historii Polski upamiętnia się podczas Narodowego Święta Niepodległości;
- zna oficjalną nazwę państwa polskiego w latach 1918–1939
- zaznacza na osi czasu daty: 1914, 1918;
- wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej oraz wymienia jej sąsiadów.

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- podaje datę Bitwy Warszawskiej;
- wie, kogo nazywa się Orłętami Lwowskimi;
- wyjaśnia znaczenie terminów: parlament, partia, opozycja;
- odszukuje informacje o zasługach Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego dla państwa polskiego;
- porównuje koncepcje Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego dotyczące odzyskania niepodległości przez Polskę;
- zaznacza na osi czasu okresy trwania powstania wielkopolskiego i III powstania śląskiego oraz datę Bitwy Warszawskiej;
- zaznacza na osi czasu daty: uchwalenia konstytucji marcowej, wyboru Gabriela Narutowicza na prezydenta oraz zamachu majowego

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo: wyjaśnia znaczenie terminów: państwa centralne, ententa, traktat wersalski, front;
- wymienia czynniki, które zadecydowały o odzyskaniu niepodległości ;

- przez Polskę wyjaśnia, w jakich okolicznościach Polacy odbudowywali swoje państwo po zakończeniu I wojny światowej;
- wymienia postanowienia traktatu wersalskiego dotyczące sprawy polskiej;
- omawia proces kształtowania się granic II Rzeczypospolitej oraz wymienia wydarzenia, które zadecydowały o zasięgu terytorialnym Polski;
- wyjaśnia znaczenie terminów: plebiscyt, Wolne Miasto Gdańsk;
- tłumaczy, na czym polegał ustrój utrwalony w Polsce przez konstytucję z 1921 roku
- wymienia mniejszości narodowe i religijne, które zamieszkiwały II Rzeczpospolitą
- omawia trudności, z którymi zmagala się odrodzona Rzeczpospolita;
- opisuje na podstawie tekstu źródłowego nastroje Polaków w pierwszych dniach wolności;
- omawia, jak kształtowały się granice Polski w latach 1918–1922, oraz wskazuje na mapie najważniejsze zmiany terytorialne;
- ocenia znaczenie zwycięstwa w wojnie polsko-bolszewickiej dla odrodzonej Rzeczypospolitej;
- opowiada o problemach i sukcesach gospodarczych II Rzeczypospolitej.

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- wymienia społeczne i gospodarcze skutki I wojny światowej;
- wyjaśnia, jakie były zasługi Eugeniusza Kwiatkowskiego dla rozwoju polskiej gospodarki;
- tłumaczy, jakie znaczenie dla II Rzeczypospolitej miała budowa portu w Gdyni oraz utworzenie Centralnego Okręgu Przemysłowego;
- wymienia najważniejsze kulturalne i sportowe osiągnięcia II Rzeczypospolitej;
- wskazuje na mapie Europy obszary, na których toczyły działania wojenne podczas I wojny światowej;
- rozpoznaje nowe rodzaje broni, które zastosowano w trakcie wojny 1914–1918;
- ocenia, jaki wpływ na odzyskanie niepodległości przez Polskę miał wybuch konfliktu między państwami zaborczymi;
- wymienia przyczyny i skutki zamachu majowego;
- wskazuje na mapie najważniejsze ośrodki przemysłowe w międzywojennej Polsce.

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę bardzo dobrą i dodatkowo:;
- tłumaczy, w jakim celu powołano Ligę Narodów;
- określa, jaką rolę we współczesnej Polsce odgrywa Gdynia;
- określa przyczyny i skutki wydarzeń w Rosji w 1917 roku;
- porównuje sytuację we współczesnej Europie z sytuacją, która panowała na kontynencie europejskim na początku XX wieku;
- charakteryzuje warstwy społeczne II Rzeczypospolitej;
- omawia na podstawie zebranych informacji sytuację gospodarczą swojego regionu w okresie międzywojennym.

Rozdział IV: „Świat między wojnami”.

5. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- omawia metody sprawowania władzy, które stosował Józef Stalin
- wie, kim był Adolf Hitler i jakie były jego poglądy

- wyjaśnia znaczenie terminów: totalitaryzm, propaganda, łagier
- zaznacza na osi czasu datę podpisania traktatu wersalskiego

6. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- Spełnia wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- wyjaśnia znaczenie terminów: totalitaryzm, propaganda, łagier
- podaje datę zawarcia paktu Ribbentrop- Mołotow i tłumaczy, czego dotyczył ten dokument
- omawia na podstawie tekstu źródłowego, w jaki sposób prześladowano Żydów w nazistowskich Niemczech
- wymienia najważniejsze zmiany terytorialne, jakie dokonały się w Europie po I wojnie światowej

7. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- tłumaczy znaczenie terminów: nazizm, rasizm, obóz koncentracyjny, Hitlerjugend, ograniczenie praw obywatelskich, III Rzesza
- wie, dlaczego we współczesnym świecie walczy się z rasizmem;
- rozumie, jakie zagrożenie dla Rzeczypospolitej wynikało z zawarcia przez Niemcy i ZSRR paktu Ribbentrop- Mołotow
- wskazuje na mapie miejsce podpisania traktatu wersalskiego oraz państwa, które powstały w Europie po I wojnie światowej
- ocenia sposób sprawowania władzy przez Józefa Stalina
- wskazuje na mapie państwa, które w okresie międzywojennym padły ofiarą zaborczej polityki nazistowskich Niemiec

8. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- omawia metody kształtowania „nowego człowieka”, które wykorzystywano w Związku Radzieckim i w nazistowskich Niemczech
- przedstawia Koreę Północną jako przykład współczesnego państwa totalitarnego
- umieszcza na osi czasu daty przyłączenia Austrii do III Rzeszy oraz rozbioru Czechosłowacji
- ocenia stanowisko polskich władz wobec żądań hitlerowskich Niemiec

9. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę bardzo dobrą i dodatkowo:
- prezentuje dokonania Charlesa Lindbergha, Aleksandra Fleminga oraz Alberta Einsteina
- tłumaczy, jak rozwój nauki i techniki wpłynął na codzienne życie ludzi w okresie międzywojennym
- wyjaśnia, dlaczego współcześnie funkcjonują organizacje międzynarodowe strzegące pokoju
- porównuje sposób sprawowania władzy w państwie totalitarnym z rządami w kraju demokratycznym

Rozdział V: „II wojna światowa”

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- podaje daty wybuchu II wojny światowej oraz ataku ZSRR na Polskę
- wyjaśnia znaczenie terminów: Polskie Państwo Podziemne, Armia Krajowa, powstanie warszawskie, sabotaż, mały sabotaż
- zaznacza na osi czasu datę wybuchu powstania warszawskiego

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- Spełnia wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- wymienia ważne wydarzenia, które rozegrały się podczas kampanii wrześniowej: obronę półwyspu Westerplatte, obronę Poczty Polskiej w Gdańsku, bitwę nad Bzurą
- wyjaśnia znaczenie terminów: kampania wrześniowa, wojna totalna, internowanie, Korpus Ochrony Pogranicza
- podaje miejsca i daty najważniejszych bitew II wojny światowej, w których brały udział polskie formacje wojskowe
- opisuje sytuację Polaków na terenach okupowanych przez III Rzeszę i ZSRR zużyciem terminów: okupacja, łapanka, getto, robotnicy przymusowi
- podaje datę wybuchu powstania warszawskiego wyjaśnia, co wydarzyło się w Katyniu wyjaśnia znaczenie terminów: Holokaust, obóz zagłady, Auschwitz- Birkenau
- wymienia przyczyny i skutki klęski Polski w kampanii wrześniowej w 1939 roku
- tłumaczy, w jaki sposób społeczeństwo polskie walczyło z okupantami
- przedstawia przyczyny i skutki wybuchu powstania warszawskiego

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- wie, kim byli: Władysław Raczkiewicz, gen. Władysław Sikorski, gen. Franciszek Kleeberg, mjr Henryk Dobrzański „Hubal”, Stefan Starzyński
- wyjaśnia znaczenie terminów: inwazja, państwa osi, alianci, koalicja antyhitlerowska, Pearl Harbor
- wyjaśnia, kim byli: gen. Stanisław Sosabowski, gen. Władysław Anders, gen. Stanisław Maczek, gen. Zygmunt Berling podaje dokładną datę zakończenia II wojny światowej w Europie opowiada o przebiegu kampanii wrześniowej wskazuje na mapie państwa, które padły ofiarą niemieckiej agresji po 1939 roku, oraz kraje będące sojusznikami III Rzeszy
- wskazuje na mapie państwa zajęte przez Armię Czerwoną w latach 1944–1945
- omawia udział Polaków w walkach na frontach II wojny światowej
- charakteryzuje metody walki, które stosowali Polacy w trakcie powstania warszawskiego
- wyjaśnia, w jaki sposób Polacy pomagali Żydom w czasie okupacji

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- tłumaczy, w jaki sposób wspólnie upamiętnia się bohaterstwo polskich żołnierzy
- wymienia najważniejsze działania wojenne prowadzone w Europie w latach 1939–1945
- tłumaczy, w jaki sposób upamiętnia się osoby, które pomagały Żydom w czasie II wojny światowej
- ocenia postawę polskich żołnierzy i cywilów w pierwszych tygodniach wojny
- ocenia, jakie znaczenie dla przebiegu II wojny światowej miało przyłączenie się Stanów Zjednoczonych i Związku Radzieckiego do walki po stronie aliantów zaznacza na osi czasu daty: ataku III Rzeszy na ZSRR, bitwy pod Kurskiem, inwazji na Normandię, kapitulacji Niemiec i Japonii

- ocenia postawy, jakie przyjmowali Polacy wobec losu Żydów w trakcie II wojny światowej

10. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- opowiada o działaniach wojennych prowadzonych na Dalekim Wschodzie
- tłumaczy, jakie znaczenie dla współczesnych Amerykanów ma Pearl Harbor
- wie, co wydarzyło się w 1945 roku w Hiroszimie i Nagasaki
- określa, kiedy zakończyła się II wojna światowa na Dalekim Wschodzie
- zdobywa informacje o losach swoich przodków w 1939 roku
- tworzy mapę myśli dotyczącą kampanii wrześniowej
- gromadzi informacje o sytuacji w swojej miejscowości w czasie II wojny światowej

Rozdział VI:” Polska Rzeczpospolita Ludowa.”

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wie, co oznacza skrót PRL
- wskazuje wady i zalety życia w Polsce czasów komunistycznych
- rozumie termin opozycja demokratyczna
- wskazuje na mapie granice Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i wymienia jej sąsiadów

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- Spełnia wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- omawia przyczyny i skutki powstania NSZZ „Solidarność”
- prezentuje zasługi Lecha Wałęsy i księdza Jerzego Popiełuszki dla odzyskania przez Polskę suwerenności
- podaje datę podpisania porozumień sierpniowych w Gdańsku
- wyjaśnia znaczenie terminów: strajk, stan wojenny

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- tłumaczy, jakie były skutki przesiedleń ludności w Polsce po zakończeniu II wojny światowej
- podaje datę uchwalenia konstytucji PRL
- tłumaczy, dlaczego w historii Polski lata 1944–1956 są określane jako „czasy stalinowskie”
- wyjaśnia, dlaczego bojowników podziemia niepodległościowego określa się jako Żołnierzy Wyklętych
- podaje daty najważniejszych protestów Polaków przeciw władzy komunistycznej w latach 1956, 1970, 1976 i 1980
- wymienia zasługi kardynała Stefana Wyszyńskiego
- rozwija skrót SB
- opisuje warunki życia Polaków w czasie stanu wojennego
- omawia działania opozycji demokratycznej z użyciem określenia walka bez przemocy
- wskazuje na mapie państwa europejskie, które w okresie zimnej wojny należały do NATO oraz do Układu Warszawskiego

- opowiada o społeczeństwie PRL z użyciem terminów: likwidacja analfabetyzmu, awans społeczny, cenzura, ukryte bezrobocie, łamanie praw obywatelskich, propaganda sukcesu

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- przedstawia formy oporu Polaków przeciwko komunistycznej władzy
- wyjaśnia na podstawie tekstu źródłowego, czym była żelazna kurtyna
- na podstawie tekstu źródłowego wymienia metody, które pozwoliły komunistom odnieść zwycięstwo wyborcze w 1947 roku
- porównuje, czym różnią się współczesne strajki od demonstracji z czasów PRL
- wymienia przyczyny strajków w 1980 roku
- wyjaśnia, na czym polegały prześladowania opozycji demokratycznej w czasach komunistycznych

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę bardzo dobrą i dodatkowo:
- ocenia, jakie znaczenie dla polskiego społeczeństwa stanowił wybór kardynała Karola Wojtyły na papieża
- na podstawie zebranych informacji przedstawia sylwetkę wybranego żołnierza podziemia niepodległościowego
- wskazuje różnice między PRL a współczesną Polską ze szczególnym uwzględnieniem warunków życia codziennego
- wyjaśnia, z jakimi trudnościami zmagano się podczas odbudowy Warszawy po 1945 roku
- zaznacza na osi czasu daty: utworzenia NATO, powstania Układu Warszawskiego oraz budowy muru berlińskiego
- tłumaczy, na czym polegała rywalizacja ZSRR i Stanów Zjednoczonych w okresie zimnej wojny
- porównuje mapę współczesnej Europy z mapą kontynentu europejskiego po 1945 roku podaje daty utworzenia NATO i Układu Warszawskiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: Układ Warszawski, Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego (NATO), mur berliński, wyścig zbrojeń
- tłumaczy, czym była zimna wojna
- wymienia współczesne cele NATO
- omawia rolę, którą odgrywa Polska w Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego

Rozdział VII: „Współczesna Polska”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- określa, od kiedy państwo polskie jest nazywane III Rzeczpospolitą podaje oficjalną nazwę państwa polskiego
- określa rodzinę jako podstawową grupę społeczną
- wymienia uczniowskie prawa i obowiązki
- wskazuje pracę jako jedną z podstawowych form działalności człowieka
- rozpoznaje symbole Unii Europejskiej: flagę i hymn („Ode do radości”)

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- Spełnia wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- wymienia najważniejsze postanowienia Okrągłego Stołu
- omawia rolę, jaką odegrał Tadeusz Mazowiecki w okresie przemian w 1989 roku
- określa w przybliżeniu powierzchnię Polski oraz omawia podział administracyjny kraju
- zna datę uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej
- tłumaczy, w jakich dziedzinach życia przejawia się demokratyczny charakter państwa polskiego
- wymienia najważniejsze organy władzy państwowej w Polsce: prezydenta RP, premiera i Radę Ministrów, Sejm i Senat, sądy
- podaje daty powstania Unii Europejskiej oraz wstąpienia Polski do tej organizacji
- tłumaczy, co oznaczają terminy: integracja europejska, europejska solidarność
- ocenia znaczenie wyborów z 4 czerwca 1989 roku w procesie przemian demokratycznych w Polsce
- wskazuje na mapie państwa europejskie, które powstały lub odrodziły się po upadku komunizmu
- przedstawia przyczyny i skutki wstąpienia Polski do UE

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja, wolne media, wolność słowa, opinia publiczna
- omawia zadania poszczególnych organów władzy państwowej oraz władz samorządowych
- wskazuje, w jaki sposób uczniowie mogą wpływać na organizację życia szkoły
- wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka wolnorynkowa, prywatyzacja, bezrobocie
- rozumie, że funkcjonowanie społeczeństwa możliwe jest dzięki odpowiedniemu podziałowi pracy
- wie, czym są kwalifikacje zawodowe
- wymienia skutki emigracji zarobkowej Polaków
- przedstawia rolę, jaką w procesie integracji europejskiej odegrał Robert Schuman
- określa, ile państw należy do Unii Europejskiej
- omawia działania podejmowane przez państwa członkowskie UE w celu integracji gospodarczej, rozwoju regionalnego i ochrony środowiska

6. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:
- przedstawia najważniejsze wydarzenia, jakie rozegrały się w Europie z lat 1989–1992: upadek muru berlińskiego, zjednoczenie Niemiec, rozpad ZSRR i rozpad Jugosławii
- rozumie, że wraz z upadkiem ZSRR zakończyła się zimna wojna
- wymienia zmiany, które dokonały się w polskim szkolnictwie na skutek przeobrażeń politycznych po 1989 roku
- wymienia prezydentów III Rzeczypospolitej
- tłumaczy, dlaczego sądy w Polsce są niezależne od pozostałych organów władzy
- rozwija skrót ONZ i określa, czym zajmuje się Organizacja Narodów Zjednoczonych
- wie, za jakie zasługi przyznaje się Order Uśmiechu

- podaje przykłady argumentów, które wysuwali zwolennicy i przeciwnicy wstąpienia Polski do Unii Europejskiej
- określa, jakie znaczenie dla Polaków miało przystąpienie Rzeczypospolitej do strefy Schengen

7. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę bardzo dobrą i dodatkowo:
- wymienia przykłady działań mających na celu ochronę praw człowieka na świecie
- tłumaczy, w jaki sposób Polska wykorzystuje fundusze unijne wymienia problemy miejscowości lub gminy, które są najistotniejsze z punktu widzenia mieszkańców

Rozdział VII „Problemy ludzkości”.

1. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wymienia nowoczesne środki transportu
- wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z mediów elektronicznych
- omawia podstawowe problemy krajów Trzeciego Świata

2. Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- Spełnia wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą i dodatkowo:
- tłumaczy, co oznacza powiedzenie „świat stał się mniejszy”, oraz wskazuje przyczyny określanego w ten sposób zjawiska
- wyjaśnia znaczenie terminów: podbój kosmosu, lądowanie człowieka na Księżycu, wahadłowiec, sztuczny satelita, nawigacja GPS
- wyjaśnia znaczenie terminów: komputer osobisty, internet, portale społecznościowe
- podaje zasady, których powinni przestrzegać użytkownicy Internetu
- podaje przykłady działań podejmowanych przez organizacje międzynarodowe w celu pomocy najbiedniejszym krajom
- omawia na podstawie infografiki pozytywne i negatywne skutki postępu technicznego we współczesnym świecie
- na podstawie tekstu źródłowego wymienia skutki niszczenia środowiska naturalnego

3. Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną i dodatkowo:
- podaje daty najważniejszych wydarzeń związanych z podbojem kosmosu
- określa, w jaki sposób katastrofy ekologiczne wpływają na zanieczyszczenie środowiska naturalnego
- ocenia wpływ człowieka na środowisko naturalne określa wpływ kultury amerykańskiej na życie ludzi na całym świecie
- wskazuje na mapie świata obszary, na których odsetek ludzi cierpiących głód jest najwyższy, oraz tereny, na których jest on najniższy, wyjaśnia na przykładach przyczyny i skutki konfliktów zbrojnych

4. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę dobrą i dodatkowo:

- omawia działania, które są podejmowane w celu ograniczenia zanieczyszczenia środowiska
- wskazuje na zagrożenia, jakie dla międzynarodowego pokoju stwarza terroryzm
- na podstawie własnych obserwacji opisuje metody wykorzystywane przez media w celu przyciągnięcia uwagi odbiorców

5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- spełnia wszystkie wymagania edukacyjne na ocenę bardzo dobrą i dodatkowo:
- wskazuje problem współczesnego świata, który uważa za najważniejszy, a następnie proponuje sposób jego rozwiązania
- na podstawie zebranych informacji omawia wybrany współczesny konflikt zbrojny
- tłumaczy, jaki wkład w rozwój nowoczesnych technologii wniósł Steve Jobs